

PROSVEȚTA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETÖ—YEAR XV.

Cena lista

in 25.00.

Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office

at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

Chicago, Ill., tork, 19. septembra (Sept. 19), 1922.

Subscription \$5.00
Yearly.

Uredniški in upravilski pro-
stor: 2657 S. Lawndale av.

Office of publication:
2657 So. Lawndale ave.
Telephone: Lawndale 4635.

STEV.—NUMBER 219.

KAJ JE POVZROČILO SPORAZUM V ŽE- LEZNICKARSKI STAVKI?

RAZKOL V DRUŠTVU ŽE-
LEZNICKIH PREDSEDNIKOV IN
OSAMLJENJE ŽELENICKEGA
DELAVSKEGA ODBORA.

Začasno je izmisljena ukazovalna
in železna volja bankirjev v Wall
Streetu.

Washington, D. C. (Federated
Press. Štabni poročevalec.) —
Značilen dogodek, ki ga je po-
vzročil sporazum v stavki železni-
čkih delavev, je v tem, da je na-
stal razkol v vrstah Društva že-
leznickih predsednikov in da je
železnički delavski odbor osam-
ljen. Železnički delaveci so zmaga-
li v tem, da se lahko za zboljša-
nje mezd in delovnih razmer po-
gajajo direktno s predsedniki a-
meriških železnic. Zomili so že-
lezno ukazovalno voljo Morganc-
ve bančne sveze v Wall Streetu.

Odborniki železničarski organi-
zacij, ki so pažno pregledali po-
ročila iz vladnih in drugih virov,
so prišli do prepričanja, da so vse
železničke družbe za mir, izjemo
delave le Pennsylvania, New Jersey Central, Lackawanna, New
Haven in Boston & Maine. S. Da-
vies, zastopnik lastnikov železni-
čkih vrednostnih papirjev, ki se je
z Warfieldom, predsednikom Bal-
timore & Ohio železnic, in Smi-
thom, zastopnikom New York
Central železnic, potrudil, da je
prišlo do tega sporazuma, pač me-
ni, da imajo lastniki železničkih
vrednostnih papirjev pravico, da
varujejo vrednost železničkih
vrednostnih papirjev napram
hrezoširnim in trmoglavnim že-
leznickim predsednikom, kot so
Loeser, Cuyler in Atchey. In-
gral je svojo poteso, da član Drus-
tva železničkih predsednikov po-
kaže svoje karte.

Ta sporazum pomeni, da se spo-
ri izrazljavo pokrajinsko. In sicer
tako, kot so železnički delaveci za-
tevali, od kar je vrla vrnila že-
lezne privatnim lastnikom. War-
field je v svoji javni izjavi poka-
jal, da vsaj element, kot je železnički
delavski odbor, stane precej
lastnike in delave, ki ustvarja
spore v industriji. Willard je pri-
čel svojo karijero kot kurjarc, Smith pa kot zavirač. Zaradi te-
ga sta razumela to poteškočo in
sta pomagala Warfieldu, da se
odrime železnički delavski odbor
tako daleč, kot je mogoče, ne da
bi bilo treba kongresu kaj pri
tem pomagati.

Ko se snide Društvo železni-
čkih predsednikov, bo pronašlo,
da mora razpravljati o akeiji, ka-
tero je podvzelo najmanj širide-
set-odstotkov železničkih družb.
Našlo se bo v poziciji, da mora
preklicati svojo oficijsko akeijo,
ki je odklonila mir, ko so ga mu
ponujale bratovčine prometnih
uslužbenec. Naj izpade glasova-
nje kakor že hoče, mogočno Dru-
štvo železničkih predsednikov ne
bo moglo več služiti kot mašina za
razbijanje železničarskih horgani-
zacij. Protest lastnikov železni-
čkih vrednostnih papirjev, katera
je Warfield vložil že pred
dvema letoma, je končno trium-
firal nad aroganco wallstreetskih
železničkih predsednikov.

Kakšni bodo učinki tega spo-
razu glede nacionalizacije že-
leznic?

Zastopniki delavstva pravijo, že
skupina trmoglavnih železničkih
predsednikov vztraja na svojem
stališču, tedaj bo vprašanje naci-
onalizacije ameriških železnic
igralo veliko ulogo v jesenski vo-
lini kampanji, akoravno je War-
field izigral svojo poteso. Izjave,
kot jo je podala Washington Ter-
minal kompanija, da ne sprejme
nobenega stavkarja v delo, bodo
podigale železničarje, da bodo agi-
tirali za nacionalizacijo ameri-
ških železnic, ker vidijo v nji edi-
to sredstvo za rešitev železničke-
ga vprašanja. Ako železničke
družbe pristanejo od prve do zad-
nje na sporazum in na sedem-
stotno povračanje mezd, tedaj bo
seveda ta agitacija ublažena.

Železnički delaveci so v deset te-
dnih zdobili eno najbolj močnih
organizacij podjetnikov, katero
so podpisali močni finančni in te-
lo delo.

ORGANIZACIJA TOŽI RAZB- JAČE UNIJ ZA MILJON DOLARJEV.

Cleveland, O. — Tukajna po-
družnica unije livarjev je zatožila
voditelje društva American Plan
Association v Clevelandu za mil-
ijon dolarjev odškodnine. Ome-
njeni društvo, ki stoji iz ban-
kirjev, veletrgovcev in industria-
cev in katerega namen je, razbiti
unije ter uvesti odprto delavstvo,
je 19. julija t. l. pozival delo-
jalec, da naj prispevajo denar za
boj proti livarški uniji, nazivajoč
jo "bando morilcev kot so rudar-
ji v Herrinu".

REPUBLIKANSKI VODITE- LJI SO ŽELI PORAZ.

VISOKA COLNINA NA BAEVI- LA ODKLONJENA V ZBOR- NICI.

Socialist London je povedal rado-
vednemu republikancu, kar mu jo
je bl.

Washington, D. C. — V sredo
je zbornica podpirala z majhno
večino predsednika Gillette, ko
se je bl za visoko colnino na bar-
vila v colninski predlog, ki je
pripravil nazaj v zbornico od
konferenčnega odbora. Kasneje je
pa zbornica sprejela predlog de-
mokrata Garnerja in zbornica je
s tem dala nalog svojim konfe-
renčnikom, da to točko črtajo v
predlog. Za predlog je glasovalo
177 poslancev, proti pa 130. To
je največji poraz, ki ga je doži-
vela mašina administracije, od
kar so "uporniki" s pet in pet-
deset glasovi večno zopet vpo-
stavili dohodninski davek na ve-
like dohodke.

Za besedo se je oglasil tudi so-
cialist Meyer London, ki je de-
jel: "Postali imamo števe infam-
ne legislativne prevare."

Protestiral je proti neumni na-
vadi, po kateri bi moral republi-
kanski kongresnik glasovati za
nekaj, kar mu natvezi njegov
strankin voditelj.

"Organizacija je le tedaj nekaj
vredna", je povedal London, "ako
predstavlja vsto misli in-
dividualnih možganov. Ako ste sa-
mo del mašine, ako samo spreje-
mate ukaze, ako lahko majhna
klika šestih ljudi v konferenčnem
odboru ubije voljo 435 članov
kongresne mašine in 96 članov se-
nata, tedaj ste dospeli v servil-
nost in brezmočnost, kaj iz vas
npravil ničlo brez zunanjih črt."

Kongresnik Fairchild iz New
Yorka je hotel izvedeti, ako ni
namen socializma uničiti indivi-
dualnost. London mu je odgovoril,
da hoče socializem obraziti in-
dividualnost na najvišji stopnici,
ker bo v socialistični družbi vsak
človek imel priliko, da živi svo-
bovodno, da na tak način slizi svoj
kruh, da lahko razvije svoj ra-
zum.

Ko se je London zopet vrnil k
predmetu, je rekel: "Ako bi bli-
joli, navaden človek in bi to ne
bilo parlamentarno telo, tedaj bi
imel nekaj povedati o 'klapi kru-
kov'."

"Nick" Longworth iz države
Ohio je izigral karto, ki bi Du-
Pontovim interesom prinesla na
leto miljone dolarjev, ako bi bila
držala. Longworth pričakuje, da
postane vodja republikancev v
prihodnji zbornici.

PARNIK JE NASEDEL.

Seattle, Wash. — Parnik
"Queen" je nasedel v megli pri-
otoku White Cliffu. Parnik se ne
nahaja v nevarnosti. Na pomo-
sta odplovila dva parnika.

SENATOR ZA ČASA LINCOL- NA JE STAR STO LET.

Los Angeles, Cal. — Cornelius
Cole je praznoval 17. t. m. svoj
stoletni rojstni dan. Cole je bil
zvezni senator ob času predsedni-
ka Abrahama Lincoln.

politični interesi. Svojo delav-
nico federacijo so spopolnili v naj-
boljšo bojno enoto v Ameriški de-
lavski federaciji, ki je enaka or-
ganizaciji ruderjev U. M. W. of
A. Oni čutijo, da so izvršili veli-
ki delo.

PRVA NEDELJA V OKTOBRIU JE DOLO- ČENA DAUGHERTYJU.

DELAVSTVO PRIREDI VELI- KE DEMONSTRACIJE, DA SE UVEDE OBTOŽNO POSTOPA- NJE PROTI JUSTIČNEMU TAJNIKU.

Demonstracija se priredi mesto
slošne protestne stavke.

Atlantic City, N. J. — Eksekutivni
svet Ameriške delavsko fe-
deracije je sklenil, da se na prvo
nedeljo v oktobru prirede velike
demonstracije za obtožno postope-
nje proti justičnemu tajniku Daughertyju in zveznemu sodni-
ku Wilkersonu.

Obdržavali se bodo shodi, na
katerih bodo delaveci sprejemali
rezolucije, zahtevajoče, da se pro-
ti zgoraj imenovanim uvede obto-
žno postopanje.

Governniki bodo razklađali za-
časno sodniško prepoved, ki jo
je izdal sodnik Wilkerson na po-
sticijo justičnega tajnika in o ka-
teri se zdaj vrati obravnavava na
predlog justičnega tajnika, da
sodnik proglaši sodniško prepo-
ved za trajno.

Slošna demonstracija nadome-
sti slošno protestno stavko. Ek-
sekutivni svet je podal izjavo, da
po pravilih Ameriške delavsko fe-
deracije nimajo odborniki moči,
da odrede slošno protestno stav-
ko.

Ekssekutivni svet je dalje skle-
nil, da se udeleži političnega boja
po starci metod, da se naj prija-
telji delavstva nagradijo, naspro-
tniki pa kaznujejo na voljščen. Da-
lje je obdržal Esch-Cumminsov
transportni zakon in zahteval, da
se prekliče. Sporejota je bila tudi
rezolucija, ki obsoja enaka razso-
duška, kot je bilo uvedeno v drž-
avničkih.

Ekssekutivni svet je dalje skle-
nil, da se udeleži političnega boja
po starci metod, da se naj prija-
telji delavstva nagradijo, naspro-
tniki pa kaznujejo na voljščen. Da-
lje je obdržal Esch-Cumminsov
transportni zakon in zahteval, da
se prekliče. Sporejota je bila tudi
rezolucija, ki obsoja enaka razso-
duška, kot je bilo uvedeno v drž-
avničkih.

Berlin, 18. sept. — Tukajni
listi so prinesli besedilo tajne mili-
taristične pogodbe, ki je bila pod-
pisana med malo entento in Poljsko
dne 31. avgusta t. l. v Marijinih Lazinah na Češkem.

Pogodba se glasi, da Jugosla-
vija, Čehoslovaki, Rumunija in
Poljska skupaj nastopijo z oroz-
jem, kadar bo treba, za ohrano
status quo.

POGOĐBA JE OBREDANJENA V BERLINU.

Berlin, 18. sept. — Tukajni
listi so prinesli besedilo tajne mili-
taristične pogodbe, ki je bila pod-
pisana med malo entento in Poljsko
dne 31. avgusta t. l. v Marijinih Lazinah na Češkem.

Pogodbo so podpisali: dr. Ed-
ward Benoš za Čehoslovaki, J.
G. Duca za Rumunijo, Gabrijel
Narutovic za Poljsko in Nikola
Pašić za Jugoslavijo.

REŠILNO MOŠTVO PRODELJ- O V ARGONAUT.

Sele četrti tri tedni je bil dogovor-
ljen predor.

Jackson, Calif. — Rešilno moš-
tvo, ki je bilo na delu v 3600-ve-
činskem rovu rudnika Kennedy,
je v pondeljek ob peti uri zjutraj
prodrlj v zlat rudnik Argonaut.
v katerem je ravno pod tremi te-
dini ostalo 47 rudarjev pod zemljo,
ko je začelo goreti v glavnem ja-
miču. Luknja, katero so naredili
reševalci, je pa bila samo tako ve-
la, da je šel lahko zrak skozi
ob času, ko je bilo poslano to po-
ročilo. Inženirji, ki so vodili dol-
benje predora, so se zmotili za ne-
kaj čevljev, vsele česar je bilo
treba kopati navpično nekaj ur,
predno so dosegli rov v rudniku
Argonautu.

Luknjo so pričeli takoj razšir-
jevati in ko dobre določitje te vr-
stice v roke, bo že znana usoda
zaprte rudarjev.

ZALOSTNE RAZMERE V AVSTRILI.

Washington, D. C. — Življenski
troški so v Avstriji poskoplji
v Avgustu za sto dva in trideset
odstotkov. Hleb kruha zdaj stane
6,240 kron, v juliju pa je bil
2,480 K. Tako poroča trgovski ko-
misar Upon z Dunaja. Papirnatih
kron je zdaj v prometu za en
trijon.

Mesec se zdaj izravnava vse
ki teden. Od prvega septembra
naprej znsluki izčen delavec 7,
675 K. na uro, nizčen delavec pa
4,600 K. Delavkam plačujejo na
uro ~ 3,600 K. Ogromne delavške
demonstracije so prisilile vido-
vno brezposelnim delavcem.

2. Sprejme naj se postava, ki
določa, da otroci ne smejo delati
pred šestnajstim letom v indu-
striji.

3. Kongres naj ima moč, da pro-
glasi vsako postavo pravomoč-
nim, ako je bila od najvišjega so-
dija Združenih držav proglašena
za neustavna.

Ekssekutivni svet je sprejel tu-
di rezolucijo, ki obsoja prisilno
inkorporacijo delavskih stro-
kovnih organizacij, in zahteva, da
se ne sprejme nobena postava, ki
odreka delavcem pravico do or-
ganiziranja.

VРЕМЕ.

Chicago in okolie: V sredo
objačano in delevno. Južnozahodni
in vetrovi. Temperatura v zadnjih
24 urah: najvišja 64, najnižja 56.
Solne izide ob 6:33, zidne ob
11:55.

AMERIKA SE NE BO MESALA V DARDANELSKO VOJNO.

Washington, D. C. — Višji urad-
niki administracije so izjavili v
nedeljo, da Združene države se ne
bodo mesale v ob

Jurkica Agičeva.

Povest.

Hrvatsko spisal Ks. Šandor-Gjalski.

Prevel Fr. Orel.

(Dalje.)

Kar je Maleševičevo danes posebno radovalo, bila je okolnost, da je stara gospa Radmanovićeva obljubila, da se tudi ona udeleži zabave. Bila je to posebna čast in gotovo je mnogo prisotnih gospod občutilo nekaj, kar je sličilo nevoljivosti, do so čule, da pride tudi "gračakinja." Ne jedna izmed njih se ni mogla ponašati na svojih zabavah s takim posetom. Lepa domaća gospa je dobro opažala te občutke in veselila jo je ta zavist. Kako se je ponašala zakupina sedne gračakine, neka gospa Rudeman, ker občutje z neko baronico! Maleševiča ni mogla povsem prikriti razburjenosti in nestrpnosti, s katero je pričakovala gospo. Napoaled se je zaslišalo kočijo pred hišo. Razen domaćega gospoda so potiheli tudi nekateri gostje dolni v vežo, da pozdravijo novodočilo. Jurkica se Smiljanicom in neko drugo gospoje je ostala na svojem mestu blizu vrat. Smiljanic se je tega večera prepustil svobodni volji. Misliši si je, da se mu v tej odlični družbi ni bati fantazije in jezikov malomeščakov, pa se ni več izogibal prilike, da se čim več zabava z Jurkico. Uporabil je to priliko in umevalno je samo ob sebi, da se ni oddaljil od nje za hip, čim se je bil približal. Bilo mu je tako prijetno in ugodno, da se je mogel brez skrbi veseliti njene bližnine, gledati jej v veseli, na pol otroški odči ter poslušati zvoki njenih glas. Niti opazil ni, da je gračakinja že stopila v dvorano. Malone vsa družba se je razvrtila za "gračakino". Uvedi so jo svečano, kakor da prihaja kraljica, ali vsa kneginja. Tudi Jurkica se je po pokonila ujedino, ko je stara gospa prošla mimo ter jo pogledala.

Ah! — prekrasen obrazek! — se je izvilo gospoj Radmanovićevi, motreči Jurkico. Tedaj se je obrnila k domaćini in jih je tako glasno, da je skoraj tudi Jurkica silala, reča: Irma, prosim vas, seznanite me s tem krasnim otrokom.

Jurkica je povsem zarudeila, kar jo je napravljalo še bolj dražestno, ter je poljubila gospoj roko. Stara gospa se je takoj spustila v razgovor z njo, vpraševala jo o vsem in po vsem. Opančila, da sta se Smiljanic in druga gospoje odaljila, je pričela Jprkico za roko ter odšla z njo in Irma v straško sobo.

Beatrika Radmanović, mati Hanibala Radmanovića, je bila gospa v dobi osem in petdesetih let, a pri vsem tem vrlo živahnna in čvrsta. Vysoka in obila kazala je v svoji zunanjosti mnogo dostojanstva. Povsem veli lajsje so bili še gosti, a na rdečem obrazu je bilo videti še malo gub. Jurkica je v prvem hipu spoznala veliko sličnost med materjo in sinom; posebno se je v obeh obrazih izražala silna eneržija. Pravilni močni nos in potes ust so jasno podajale ta izraz. "Ta tukaj je torej njegova mati! To je ista gospa, ki sem jo danes sjetrjavala pri oknu! — reča Jurkica sama za se ter je z občudovanjem in radovednostjo zrila starši v prijazno, a vendar strogo lice. Potem, ko jo je gospa odpustila, ker je sedla za mizo, da igra whist, je Jurkica deloma po Smiljanicu, deloma po Glavareviču dozvala nekaj podrobnosti izza njenega življenja. Rodu ni bila plemenitega. Pokojni gračak Ferdinand umen mož, a bolj pesniška nego zemeljska duša, jo je poročil vsled silne ljubezni, da si je bila siloma hči njegovega oskrbnika. A on vendar ni nikdar občival tega svojega koraka in tudi ni imel povoda, da bi ga občival. Beatrika ga je osrečila in napravila je iz pazarinskega dvora pravi raj svojemu soprogu in sebi. A gračak, straten lovčec, se je na nekem lovnu nekje prehodil in umrl. Deset ali dvanaest let je trajal ta aročni zakon. Zapustil je vodovo se sinom jedincem. Kakor je Beatrika doslej vlagala vso svojo vednost in moč v to, da je svojemu soprogu pravila domačo viščim udobjeno s tem dosezala svoj cilj, tako je od sedaj dalje osredotočala vse svoj trud v skrbi za svojega sina in za njeno čim sijajnejšo bodočnost. Predobro je znala, da tudi najuglednejše plemstvo nima ugleda, ako ni materialno dobro podprt; tako je tudi ni dopuščal nje bistri um, da ne bi uvidevala, da je z njeno poroko padel pod Radmanovićev obitelji, računaje z aristokratičnega stališča, za mnogo stopinj nižje. Zato jej je bila prva skrb, da uredi imetje svojega sina in da se stanji nadomesti izgubo čistotrnosti. Parazinci so resnično bili med velikimi slavonskimi latifundijami jedni največjih, a pokojni njen soprog, posebno pa še oče njegov, nista bila najboljša gospodarja in gračina je ostala zelo zadoljena.

V kakih desetih letih je Beatrika izplačala ves dolg. Henrik Maleševič je namreč kupil od nje velike gozdne in tako se jej je posrečilo, da je dosegla svoj cilj ter izročila Hanibalu, ko je postal pojnočeten, veliko posestvo povsem čisto. A ravno ta enrik Maleševič je zanesel v njeno življenje dramatičen dogodek. Hanibal se je namreč strastno zaljubil v njegovo Irma. Svet si je bil, da jo porodi. Beatrika je sedela sedaj med dvema stoloma. Ali da iz ljubezni do sina dovoli to poroko ter jej ne stavila ovir, ali da se odreče svojemu cilju, ker je bila trdno prepričana, da bi po tej fenitni silno trpeli ugled, sijaj in imo. "Uvajati v drugihi v hiši neplimkinjo — je isto, kakor ne biti plemič!" je rekla ter se odločila proti istej.

Pričalo je do burnih prizorov med materjo in sinom. V svoji togoti jej je sin zaklical, da občaluje samo sebe; opravilčiti, bi mogel mater, ki bi bila iz hiše Draškovičev, Erdodyjev ali Pejačevićev — a nje, ki se je pretakala po šilah plebajskih kri, — ne more pojmiti, razen, sko se spominja na narodno pridovice: "Da je poturica huj od Turbina!"

Ravnato, ker nisem ne Draškovičeva, ne Erdodyjeva, ampak samo navadna Tatalovička, — ravnato zato ne smem privoliti v tak zakon. Misliši, da je tvoj aristokratični svet park, v katerega se smo vstopati brez dovoljenja? Misliš li,

da bi kdaj drugi razen tvojega očeta, ki je bil prav svetnik, šutil srečnega ob moji strani? Njemu ni bilo mazi, da so ga, da si oženjenega, brez soprotev babil na dvor — da je moral neprestano bivati v Pazarineh, ako ni hotel, da ga užalijo do zadnje kaplje kriji s tem, da mu vsač milostno vspremajo soprogom? Jaz znam najbolje, da še danes nisem, pa tudi ne občutim, da sem v tvojih aristokratičnih krogih doma. Ali ne pričajo tvoje besede najjasnejše, da celo tebe — sina mojega — ločuje velik prepad od tvoje matere, ker ni Draškovičeva, niti Erdodyjeva, ki bi se mogla ponašati z isto nepregledno vrstijo slavnih imen, kakor jih morejo imenovati Radmanoviči — dalmatinski patrijevi in knezi?

"Mati! jaz nisem misil takto!" je kriknil žalostno in ni besedice ni zmogel dalje. Bog sam zna, v koliko bi se mu bila izpolnila želja z njego energijo, da ni Maleševič obračunil se svojo Irmo. On je bil trdn uverjen, da hčerina ljubav je pripravil sen mladosti. "Dekle je treba vzbudit!" — je reklo dalje trgovcev in jo posiljal v svet nadaljnjo potovanje, da tako pozabi na Hanibala. "Prvi pasji zarod se meče v vodo — tako tudi prve snubce!" je govoril v svoji priprrosti, "dobro vedeš, da prva ljubezen navadno izhlapeva. Ko je Hanibal zaznal, da je Irma odila, odpotoval je tudi on nekamdalec. Še le črez leto dni se je doznao iz novin, da klatari nekod po Afriki ter da je zaslovel kakor lovec na leve. — Dolgo, — dolgo se je mudil tam, a medtem so se Maleševičevi načrti izpolnili. Irma je poročila njegovega nečaka. Ko jo je Hanibal pred tremi ali štirimi leti zazril kakor gospo, bila sta oba že tako umirjena, da se jej je mogel on pokloniti z nekolikimi komplimenti, a ona da ga je zamogla poslušati kakor kogarkoli. Seveda dolgo se ni vstavljal v Parazinchih nikoli. Pred poletnjem letom se je vrnil v Afriko na omiljeni mu lov na leve. Njemu je bilo kakor da ga je jačila kri one najaristokratične zveri. Vračal se je iz Afrike še v jeseni o priliki, ko je Jurkica potovala z njim.

Medtem ko je Smiljanic pripovedoval Jurkici Hanibalove dogodke, so v dvorani že doiglo plesali. Bila sta tu v tretji ali četrtni sobi od dvorane. Tik je bila soba za buffet; v tej je imel v krogu domače gospode glavno besedo Ruprecht, — ki je venomer tolmačil po kakem redu naj se jedo Sacharjeve specijalitete, a pri tem so praznili buteljke jedno za drugo. A kolikor tudi so se zanimali za jed in pičaco, vendar so motrili tako Jurkico, kakor tudi Smiljanic, ter izbijali svoje šale. Ah, — njih je ona srčna mladost, v onem tihami kotiču, zelo jezila, omrzila se jim, a zavidila so jo.

Ne Jurkica, ne Smiljanic nista opazila teh pogledov. Obdala sta popolnoma pozabila na neposredno svojo okolico. Ona je bila še vedno pod utisom Hanibalove povesti; vsaka malenkost jo je zanimala; Hanibal je pri njej zasijal v novi luči; in ne značoča sama zakaj, se je zelo navdušila zanjo, a na davnih ličilih se je čitala vsa notranjnost njene čiste duše. Lesketajoči očesi sta joj srlj v daljavo, na obrazu se jej je zibal krasen, blažen snežek, a prijemi se z roko za glavo so se jej prsti igrali s šopki las po belem, krasnem vratu. O, kako je bila krasna!

Smiljanic je jo gledal venomer — čutil se je srednega, kakor nikoli še v svojem življenju. Veselila ga je njena bližina, omamiljal ga je vonj mladega in lepega života njenega, navduševala ga krasota njenega obrazu, blaženega ga je dela na njena zaupnost, — to odkritosrno dušno bližanje. V tem hipu ni mogel več dvomiti, da ljubi, — ljubi silno in goreče. Seveda, — se je tega zavedal že davno. A povedati ne bi mogel, kedaj je občutil privikrat to ljubezen. Od onega časa, ko sta skupno potovala nosi on v svoji duši vso to malo, drago čarovnico in vse aree mu gori za njo. Vse to mu je v tem hipu zopet prešinilo notranjost. Spoznal je, kako orjaško se bori proti čutstvu in glasu srca. Menil je, da on, ki nosi v sebi kal strašne bolezni, — sušice, — ne sme niti pomisliti na to. Pa ga je zopet obvladal misel, da bi njegovanje ed strani tako dobre ženice zabranilo daljni razvoj te bolezni in v takih trenotkih se ni branil krasnih prizorov in slik, ki mu jih je predočevala domačija njegove zaljubljene duše. A plahost njegova in njegov ponos, — vse to je stavljal na pot sto in sto zaprek. "Ali bi mogla ona ljubiti — mene, takega človeka?" — se je vprašal ter se pogledaval v zrcalo, iz katerega je odseval njegov krasni, a malec upadli obraz in oske prsi. In žalostnega obrazu se je sramoval ter občutil veliko bol, overjen, da mu deklica ne bi mogla vratiči njegove ljubezni. To ga je delalo plahega; zato je bil o prilikah, ko se je sestajal z njo, tako hladen, da bi težko pogodilo tudi najbistrejše oko, da v prih tega človeka tiči v plantē silni občutki ljubezni, kamoči da bi mogla Jurkica pogoditi tak katega. Zato jej nikoli ni prihajalo na um, da bi moglo kaj njeni srčni občutki vezati z onimi Smiljanicimi; hiti tedaj, kadar jo je Lisička dražila tem. A poleg tega se je Smiljanic prav nalač izogibal prilike, da bi jo srečal. Predobro je poznal fantazijo malomeščakov. Znal je dobro, kako jim je neologična laj prav prava notranja potreba; kako povečavajo vsako malenkost; kako v tej potrebi radi navadne vsakdanosti — z dušo, ki so jez neznanin vse nazori in pojmi plemenitosti in dostojnosti, — vsako najnežnatnejšo malenkost iz življenja svojega bližnjega razširijo v grozni dimenziji. Znal je, kako se malomeščan na svojem bližnjem izmislil najdebelejšo laž, ker je ta slučajno takrat občikel boljšo suknjo, ali si načelil onega dne boljo hranu, kako je druga družba malomeščanov, lačna novosti, željno pograbila ter jo razširila dalje, v svesti si, da laže, a ne učinkajoča, da bi se poštenje moralo upreti laži. Dočivel je po malih mestih cele romane, četudi ni ljubil. "Kaj pa bi bilo šele sedaj, ko ljubi, — ah!" — in ni se drznil razpresti take misli dalje, ker se je bil, da daje že ono skupno potovanje dovolil povodu, da izbruhne vihar med pazarinskimi jeziki. In to je njegovo plahost, njegovo strašljivost povečevalo še bolj. In danes, po treh mesecih skrite ljubezni, ne more deklica niti slutiti, da se on zanima sanjo več, nego bi se zanimal za katerokoli drugo dobro znanico.

Potegnil je iz žepa polo papirja, ki je dobil pri Bekkerju, in jo pomolil. Hernandezu pod nos!

Ta pa je prebledel kot mrlje... tudi kri mu je prenchala kaplje iz nosa... drhtel je kot trepetalka... pedel naprej in objel Ramonove noge in prosil milosti. S krepko breco se je velik vojvoda

"Frank Heller:

Blagajna velikega vojvode.

Roman.

Iz švedske preložil F. J.—o.

IV. POGLAVJE.

v katerem preti velika nevarnost obstoju mlade republike Mornarke.

"Prijatelja!" je vprašal Hernandez začuden. "Misliš sem, da ste dopotovali sami! Ali imate morda znance na Minorki?"

"Imam znance!" je odgovoril Filip, glas mu je zancljivo robec in nadaljeval: "Sedaj mi se nekaj povejte, kdaj pridejo vaši prijatelji, Hočemo vas samo zvezati. Tu

"Kaj... kaj me nameravate obesiti..." je stokal Hernandez, ule se so mu debele solze, tekli po zatekle nosu in se mesele s krvjo...

"Da, toda malo pozneje!" je reklo veliki vojvoda mirno. "Ako vas na to obsoji sodni zbor... Jaz nisem morilec, gospod Hernandez, kot ste vi in vaši prijatelji. Hočemo vas samo zvezati. Tu

"Obvezite si svoj nos! Vrgel mu je zancljivo robec in nadaljeval:

"Sedaj mi se nekaj povejte, kdaj pridejo vaši prijatelji, toda svetujem vam, da govorite resnico."

Senor Hernandez je prenehal jekati, ko je čul, da ga ne obesijo kar na mestu... dokler je živel, je mogel se vedno upati... Po gledal je velikega vojvoda za roko.

"Natanko ne vem, ali pričakujem jih tako v eni ur... ."

Velikemu vojvodi se je obraz zresnil in stegnil; spoznal je takoj, da ločen laže, da pripravlja neko presenečenje, ker gotovo je bilo, da bodo njegovi prijatelji prišli vsak trenotek.

Zunaj sta slišala körake, da tri osebe so prihajale v pogovoru proti gradu. Sledil je klic, vojak je ustavil prihajajoč, spregovorili so med seboj pa katerje sta čakala.

Obsezen glas v basu je odgovoril: "Dobro, ti straži tam dolni, mi prekrbimo tukaj gori vse potrebno. Mali stražar je reklo: zunzem! in odsel. V tem hipu se odprla vrata v predvorje.

Tri osebe so stopile preko praga, zaklenile vrata in šle urne proti sobi, ki sta je Filip in vojvoda malo prej zapustila. Filip se je mučil in v tem napenjal svoje oči, da bi videl, kakšni so trije moderni potomci Dantona, Marata in Robespierreja. . . Ko jih je videl, se je skoraj na glas zasmehal, kajti večjih kontrastov v svojem življenju je ni videl. Prvi je bil močan, sirok in pleči moč v veliko, črno brado, drugi majhen in upalim očim fanatičen pogledov, zaviti v nekako meničko kuto, ki ga je spominjala na nedeljsko oblike kakšega kvedskega pastorja. Navadno segajo tako meničke kute do tal, njegova mu je pa segala le do kolen, izpod njene stope je vse zancljivo.

"Gospod profesor, oprostite, da vas moram nekaj prosi. Pošmagajte mi malo v tem neprijetem in nečistem delu: Zveziva izdajalec, ki je lažnjivec in božljivec, ki si ne upa govoriti resnice, avkoravno je ravnokar ušel smrti. Poglejte ga samo... da ne se je predstavljal kot predsednik minorčanske republike in predno potec par dn. da ležal nekje v zakotnem delu mahonkega pokopalnišča med onimi brez imena..."

Obrnil se je k Filipu, ki je prisel z dolgo vrvjo in reklo:

"Gospod profesor, oprostite, da vas moram nekaj prosi. Pošmagajte mi malo v tem neprijetem in nečistem delu: Zveziva izdajalec, ki je lažnjivec in božljivec, ki si ne upa govoriti resnice, avkoravno je ravnokar ušel smrti. Poglejte ga samo... da ne se je predstavljal kot predsednik minorčanske republike in predno potec par dn. da ležal nekje v zakotnem delu mahonkega pokopalnišča med onimi brez imena..."

"Luis Hernandez!" je reklo Filip preko praga, zaklenile vrata v šle urne proti sobi, ki sta je Filip in vojvoda malo prej zapustila. Filip se je mučil in v tem napenjal svoje oči, da bi videl, kakšni so trije moderni potomci Dantona, Marata in Robespierreja. . . Ko jih je videl, se je skoraj na glas zasmehal, kajti večjih kontrastov v svojem življenju je ni videl. Prvi je bil močan, sirok in pleči moč v veliko, črno brado, drugi majhen in upalim očim fanatičen pogledov, zaviti v nekako meničko kuto, ki ga je spominjala na nedeljsko oblike kakšega kvedskega pastorja. Navadno segajo tako meničke kute do tal, njegova mu je pa segala le do kolen, izpod njene stope je vse zancljivo.

"Gospod profesor, oprostite, da vas moram nekaj prosi. Pošmagajte mi malo v tem neprijetem in nečistem delu: Zveziva izdajalec, ki je lažnjivec in božljivec, ki si ne upa govoriti resnice, avkoravno je ravnokar ušel smrti. Poglejte ga samo... da ne se je